

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XLVII. Licet.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

gerendam destinasse, tenebitur de eorum delictis; secus autem dicendum, si officialis pro viro bono ac perito non immerito habebatur, sed præter opinionem sefellit, ut videtur est apud *Felinum*, in *cit. c. Petrus. n. 2. & seq.* & exemplum attuli de officiali seu vicario Episcopi, in quaestionibus de iurisdictione q. 106.

Quarto si quis aliquem præposuit administrationi, obligatur ex gestis eius circa eandem negotiationem, aut officium, dummodo fines mandati, seu commissionis suæ non excedat, ut docui in primâ responsione & *cit. cap. 27.*

CAPITVLVM XLVI.

Constitutis.

PARAPHRASIS.

Quaestio erat super matrimonio contracto inter principem Bohemæ & Marchionis Misniæ sororem, hæc perente Principe coram Episcopo Pragensi comparere volebat, ut suas actiones ipsamet proponeret, sed à satellitibus Episcopi bis, vel ter accessu prohibita fuit, & nihilominus licet ipsa ad Sedem Apostolicam appellaret, Episcopus in causâ procedens, diuortii sententiam promulgauit; à qua ipsa iterum appellauit. His ita per procuratorem dictæ principissæ & nuntium dicti principis Bohemæ Innocentio III. narratis, ipse causam hanc delegat Archiepiscopo Magdeburgensi & Præposito Seburchensi mandans, ut partibus ad locum idoneum conuocatis recipiat testes, quos vel principissa pro se, vel princeps pro se super processu Episcopi Pragensis, posteriorum uè iudicum, producere voluerint, quandoquidem testificata nondum didicerant, & cum dicta principissa productioni nondum renuntiârit, ideò non prohibeatur testes vel eosdem, quos prius produxerat, vel alios, si voluerit, introducere.

S V M M A R I V M.

1. *Publicatis & cognitis testificationibus in causa Matrimoniali, testes denuo produci nequeunt.*
2. *Renuntiatio productionis testium, etiam cognitis testificationibus impedit ulteriorem per testes probationem.*

NOTA I. Licet in causâ matrimoniali publicatio testificationum non obstat, quo minus testes denuo produci queant circa quaestionem principalem, cum in ea agatur de animæ periculo & honore Sacramenti, ut dictum est in *c. Fraternalitatis. 17. hoc. tit.* obstat tamen promulgatio, ac notitia testificationum v. g. utrum priores iudices in ipsâ matrimoniali causâ rectè processerint; nam tunc non vertitur animæ periculum; cum etiam post latam sententiam testes produci queant super causâ principali. *c. Lator. 7. de sent. & re iudicata.* & aduertit *gl. hic. verb. didicerint. Imola, Abbas, Felinus & alii.*

NOTA II. Duæ diuersæ causæ sunt quæ prohibent testes de nouo produci, si vel testificationes promulgatæ cognitæ sint, vel si partes productioni testium renuntiârunt, ideòque in causâ conclusum sit, iuxta ea, quæ dixi in *cit. c. Fraternalitatis.* & docent *Imola Abbas, Felinus in fine huius capituli.* quod renuntiatio vim conclusionis in causâ habeat, & ideò etiam non cognitis testificationibus ulteriolem per testes probationem impediat.

CAPITVLVM XLVII.

Licet.

PARAPHRASIS.

Olim consanguinitas & affinitas vsque ad gradum 7^m matrimonio impedimentum præstabat, quamobrem cum propter breuem hominis vitam testes de visu haberi non possent, necessarium erat in causis huiusmodi matrimonialibus etiam testes de auditu admitti, ut videtur est in *c. de parentela. 5. causâ. 35. q. 6.* sed

sed quia experientia docuit, multa exinde legitima matrimonia in periculum dissolutionis venisse, & quia iam eo tempore impedimentum consanguinitatis & affinitatis restrictum fuit, ut quartum gradum excederet, ideo statutum est in Conc. Lateranensi sub Innoc. III. ut imposterum testes de auditu non recipiantur, nisi personae graues & fide dignae sint, & ante motam litem ab antiquioribus suis, seu ascendentibus, non uno, sed pluribus, saltem duobus acceperint, non ab infamibus, aut suspectis, sed dignis fide personis, nam absurdum foret, si ea testimonia de auditu reciperentur, quorum & authores repellerentur. Sed neque si vnus à pluribus, aut infames ab hominibus bonae famae audiuisse se dicant, ut plures & idonei testes reputari debent, cum secundum communem iudiciorum ordinem vnus testimonium, quacumque etiam praesidis dignitate fulgeat, sufficiens non censeatur, infamibus autem actus legitimi interdicti sint. Insuper testes jurare debent, quod ad testimonium in ea causa ferendum non odio, amore, timore, aut commodo procedant, atque personas expressis nominibus, aliave demonstratione, aut circumlocutione sufficienter designare, & singulos ex utroque latere gradus clare distinguere, ac iuramento denique suo concludere, quod à maioribus suis acceperint, quae deponunt, & quod credant ita esse. Sed neque idonei censeantur tales testes ad deponendum de consanguinitate, nisi iurati testentur se vidisse tales personas, saltem in vno dictorum graduum constitutas, pro consanguineis se mutuo habere & agnoscerent, quandoquidem tollere abilius est, aliquos contra statuta hominum relinquere copulatos, quam coniunctos legitime contra statuta Domini separare.

S V M M A R I V M.

1. Testes de auditu in factis antiquis probant, antiquum autem censeatur, quod ante 100. annos factum est.
2. In causa valde ardua, vel magni praedicii,

non sufficiunt testes de auditu, nisi fama & alia adminicula concurrant.

3. Testis de auditu idoneus non est, qui post litem in iudicio motam, testimonium suum deponit.
4. Neque is qui deponit se audiuisse ab vno tantum, aut pluribus, sed infamibus ac fide indignis.
5. Testes deponentes de diuersis actibus adminiculantibus, & se mutuo adiuvantibus probant.
6. Et hi censeantur esse testes singulares adminiculantes; in quibus casibus?
7. Infames in iudicio testari prohibentur.
8. In dubio preferendum est id, in quo minus periculi est.

Not. I. Propter necessitatem receditur à regulis juris communis, nam ordinariè testes deponere debent de visu seu alio sensu, debent enim testari de eo, quod nouerunt, notitia autem hominis ex sensu accipitur, qui autem deponit se audiuisse, is non ait se nosse rem ita habere, imò ex tali relatione non paritur ipsi notitia, siue scientia, sed quandoque fides, seu credulitas, ut videlicet credat verum esse, quod audiuit; necessitas autem cogit, ut in quibusdam casibus admittantur testes de auditu, videlicet si factum, de quo quaeritur, hominum, qui vivunt, aetatem ac memoriam excedat. Quamobrem communiter recepta est regula ex l. 2. §. idem Labeo. quod testes de auditu in factis antiquis probant, ut videre est apud Farinac. de testib. q. 69. n. 121. Mascardum volum. 1. concl. 104. censeatur autem antiquum, quod ante 100. annos factum est. argum. l. ult.

Veruntamen si causa valde ardua sit, seu de valde graui praedicio agatur, ut in casu huius capituli ad matrimonij dissolutionem, cum testes de auditu sufficere non debent, nisi fama aut alia adminicula concurrant, uti docet hic Ioan. Andr. n. 3. Abbas. n. 3. Imola. n. 1. Farin. n. 135. & colligitur ex cap. 27.

hoc tit.

Not. II. Testis de auditu idoneus non est, si dicat se audiuisse post litem in iudicium deductam, sed deponere debet se audiuisse

diuisse, antequam lis mota sit, nam alioquin suspicio est, ne occasione litis deductæ in iudicium, rumor sparsus fuerit. *videri potest Mascard. conclus. 410. n. 29.*

- 3 Not. III. Testes de auditu non probant sufficienter, si deponant se audiuisse ab vno tantum, aut pluribus, sed infamibus, seu fide indignis. Ratio est manifesta; cum enim testis vnicus de scientiâ non probet impedimentum, multò minus plurimi alij, qui acceperunt ab vno; neq; enim superare possunt fidem authoris sui, seu vt *Ioan. Andr. ait n. 4. Auhori, si fides non datur, nec eis, qui ab ipso deposuerunt.* Quare id etiã observandum in investigandâ probabilitate famæ, vt, quantum fieri potest, eius authores indicentur, si enim leues personæ sint, ita vt ne ipsis quidẽ præsentibus ac testantibus crederetur, multò minus famæ, quæ ab ipsis orta dicitur, credendum erit; veruntamen si de publicâ fama sermo sit, qui est consentiens sermoni maioris partis populi (vt videre est apud *Clarum in pract. crim. q. 6. n. 14. Mascard. conclus. 748. n. 2.*) eius origo difficulter plerumque reperitur, vñ glos, obseruauit in *c. Qualiter. 24. verb. à maleuolis. de accusat.*
- 4 De eo verò dubitatur, vtrum necesse sit, vt duo testes deponant, se ab eadem personâ, & quidem eodẽ loco ac tempore audiuisse, an verò sufficiat, si plures à diuersis personis se audiuisse dicant. *Gl. hic. verb. Ab vno,* quam Hostiensis sequitur, & ait, si plures sint testes, & quilibet eorũ audiuerit ab alio, *quã aliter,* non valiturum testimonium; & probari solet inde, quia erunt testes singulares, cum singuli deponat de singulis ac distinctis maiorum suorum relationibus. Sed contrariũ re-
ctius sentit *Innoc. hic. Abbas n. 9. latè Felin n. 2.*

- 5 Pro cuius intellectu advertendum ex eodem *Felino & Farin. de testibus. q. 64.* quòd singularitas testium alia est aduersatiua, videlicet si dicta eorum inter se repugnent; alia diuersificatiua, si testes deponant de actibus non contrariis, sed diuersis se mutuo non adiuvantibus, cuius exemplum habuimus in *c. Cùm tu. 16. hoc tit.* Alia denique adimiculans, si testes deponant de actibus diuersis, sed mutuo se adiuvantibus ad pro-

bandum id, quod queritur, id verò dupliciter contingit, 1. si queratur de facto suapte naturâ successiuo ac iterabili; aut habere extensionẽ, seu partes, ex quibus totũ coalescit. Exemplum habes, si queratur, vtrum Clericus sit familiaris huic feminae, aut si queratur, num Titius hesternâ die fuerit in vrbe, & vnus testis testetur quòd viderit eũ horã 1. diei; alter hora 3. vt docet *Farin. q. 81.* item si questio sit de possessione v.g. juris decimarum, sufficit si vnus testetur de vno actu; alter de alio actu. vt docui *lib. 3. Th. mor. tr. 6. c. 4. q. 3. in fin. & tradit Felin. vers. 2. limita. &c.*

Et simile est, si queratur de exercitio iurisdictionis, aut seruitutis alicuius, testes deponentes de diuersis actibus censerì debent adimiculantes, & se mutuo adiuvantes, vt *Innoc. Abbas & Felinus annotant.* 2. modo testes singulares adimiculantes censerì debent, si non de vno particulari seu speciali facto questio sit, sed indefinitè, ac velutigenèratim, videlicet, num Titius aliquando confessus fuerit delictum, seu de eo gloriatus, tunc si plures testes de diuersis confessionibus deponant, censentur mutuo se adiuvare, vt monet *Farin. q. 64. n. 131.* idque adhuc clariùs apparet in casu huius capituli; non enim particulatim questio est de relatione seu confessione vnus hominis, sed absolute ac velutigenèratim, vtrum nemo fuerit inter maiores de consanguinitate confessus, aut testificatus, quo casu testes singulares adimiculauerit probati, quia licet materialiter de diuersis deponant, tamen quodãmodo de eodem, quia omnes testatur id, de quo per se ac principali intentione queritur, si respectu eiusdem finis, ait *Felinus hic,* testes concordent, licet tempore & in actibus discordent, sufficit, quia varietas temporis & actuum non diuersificat id, de quo substantialiter queritur.

Veruntamen negari non debet testes aptius & melius probaturos, si plures deponant, se à pluribus iisdem audiuisse, vt materialiter etiam contestes sint, interim tamen non debet hoc poni, vt requisitum universè ac semper necessarium, cum neque Pontifex omnia requisita exactè in hoc capitulo e-

nume-

numerare instituens, huius meminerit; quare locum hic habere debet responsum Adriani Imp. in l. 3. §. eiusdem. de testibus: Hoc ego solum tibi scribere possum summam, non utique ad unam probationis speciem cognitionem statim alligari debere, sed ex sententia animi tui te existimare oportere, quod aut credas, aut parum probatum tibi opineris, videri potest *Abbas hic. n. 11.*

7 Not. III. Ferre testimonium in iudicio est actus publicus & legitimus; quamobrem infames, qui à publicis & legitimis actibus repelluntur, etiam testari in iudicio prohibentur, ut hic apparet & significatur in l. 1. ff. De testib. verum, officium testis non debet censeri publicum, ut bene monet *Abbas in rubric. tit. seq. Gail. lib. 1. observ. 100. n. 2.*

8 Not. IV. In dubio preferendum est id, in quo minus periculi est; quare si agatur de matrimonio contrahendo in dubio consanguinitatis, alteriusve impedimenti, prohibendum erit matrimonium, iuxta ea, quae docui *lib. 1. Th. mor. tit. 1. cap. 5. n. 23.* Sin autem agatur de matrimonio, quod contractum est, dissolvendo, in dubio pronuntiandum erit pro matrimonio, maxime si impedimentum ex positivo humano jure proveniat, iuxta dictum Innoc. III. *tolerabilis est &c.* Sed et si ex divino jure proveniat, tamen coniuges, qui in bonae fidei possessione haec tenent, separandi non essent manente dubio, iuxta ea quae docui *cit. cap. 5. n. 24.*

CAPITULUM XLVIII.

Per tuas.

PARAPHRASIS.

Controversia erat inter Canonicos S. Petri & Guilielmum, is tribus mensibus à tempore, quo testes publicati erant, eosdem denuò audiri postulavit. iudex dubitans, utrum recipere deberet, Honorium III. consuluit, qui hic respondet, recipiendos iterum non esse, praeterquam si Guilielmus super certis interrogatoriis testes examinari petiverit, idque à iudice malitiosè, aut negligenter omisissum fuerit.

SUMMARIUM.

1. Publicatione facta testificationum, iidem

testes super iisdem articulis ordinariè recipi non possunt. Exceptio una habetur in textu huius capituli.

2. Testis denuò recipi petens, ut prius dictum corrigat, non audietur, nisi in continenti fiat.

3. Recipi potest, si dicto priori aliquid addere, v. g. circumstantiam ex oblivione omissam velit. Minor tamen ei fides habebitur, quam si in principio dixisset.

Not. vn. Facta publicatione depositionum, iidem testes super iisdem articulis recipi non possunt, ordinariè loquendo; nam idem est subornationis periculum, siue iidem, siue alij testes post factam publicationem producantur. Exceptionem unam habes in textu, aliam in c. Cum clamor. 53. hoc tit.

Sed dubium est, utrum iidem testes produci possint ad examen, postquam semel examinati fuerunt, attestacionibus nondum publicatis.

Resp. & Dico 1. Si testis denuò recipi postuletur, ut prius dictum corrigat, non audietur, nisi id fiat in continenti secundum iudicis arbitrium. c. Praeterea. ubi Innoc. & Ioan. Ant. verb. In continenti.

Dico 2. Si testis denuò recipi petatur, non ut corrigat, sed ut addat, quia circumstantia ad rem pertinentem edicere oblitus sit, tunc iudex permittere poterit, si iusta ratione petitio subnixta videatur, ita tamen, ut minor ei fides habeatur, quam si in principio dixisset, vel in continenti addidisset, sicut docet Innoc. loc. cit. n. 3. Abbas hic. colum. 2. Felin. n. 2.

Dico 3. Certum est, quod in casibus, quibus testes iidem recipi possunt aut debent, post publicationem testificationum multo magis recipiendi sunt clausis testificationibus.

CAPITULUM XLIX.

Licet.

PARAPHRASIS.

Lis erat inter Episcopum Burgensem & Clericos S. Mariae, coram Cardinali, quem Honorius III. dedit auditorem causae, coram eo Procurator Episcopi dixit,